

ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ

ВОЛИНЕЦЬ Віталій Валентинович

УДК 321:399

**ЛЕГІТИМНІСТЬ ВЛАДИ ЯК ФАКТОР ПОЛІТИЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ
СУСПІЛЬСТВА**

Спеціальністю 23.00.02 — політичні інститути та процеси

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття

наукового ступеня кандидата політичних наук

Одеса - 2008

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному університеті «Острозька академія» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат політичних наук, професор,
Ковальчук Віталій Богданович,
Національний університет «Острозька академія»
декан правничого факультету

Офіційні опоненти: доктор політичних наук, професор
Шуба Олексій Васильович,
завідуючий відділом Апарату Верховної Ради України
кандидат політичних наук,

доцент **Яковлев Денис Вікторович,**
Одеський національний університет ім. І.І.Мечникова,
доцент кафедри політології

Захист відбудеться « **14** » листопада 2008 р. о **12** годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.086.02 в Одеській національній юридичній академії за адресою: 65009, м. Одеса, вул. Піонерська, 2, ауд. 513.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Одеської національної юридичної академії за адресою: 65009, м. Одеса, вул. Піонерська, 2.

Автореферат розісланий « **7** » жовтня 2008 р.

Вчений секретар спеціалізованої вченої ради

А.В.Пехник

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дисертаційної роботи проблеми легітимності влади складає одне з найбільш актуальних та важливих завдань сучасної політичної теорії. Говорячи про стабільність політичних систем, сталість політичного розвитку, гармонізацію відносин між державою і суспільством, ми обов'язково включаємо їх до переліку критеріїв поняття легітимності влади, оскільки лише вона здатна виступити надійним фундаментом, на якому ефективно розвиватимуться владні відносини, як на мікрополітичному, так і на макрополітичному рівні. Якщо звузити поле нашого науково-теоретичного дослідження і сконцентрувати увагу на вивченні виключно політичних систем демократичного типу, то тоді як один з перших політичних імперативів їхнього існування ми визнаватимемо легітимність влади.

Таким чином, актуальність дослідження проблеми легітимності безпосередньо пов'язана з тим, що саме завдяки їй ми маємо змогу аналізувати політичні інститути та політичні процеси, які відбуваються в будь-яких політичних системах.

Актуальність дослідження легітимності влади як фактора політичної стабільності суспільства суттєво посилюється під впливом тих процесів, що нині об'єктивно відбуваються в Україні. Йдеться про те, що в умовах політичної модернізації в Україні, коли простежується зміна типу політичної системи, яка супроводжується становленням та розвитком нових політичних інститутів особливого значення набуває проблема того, в який спосіб та яким чином ці нові політичні інститути, а також властиві для демократичної політичної системи процедури, сприймаються суспільством. У цьому контексті, поряд з інституційними та структурно-функціональними змінами, які об'єктивно супроводжують процес політичної модернізації, особливої актуальності набуває розробка державою загальної стратегії дій, які б сприяли підвищенню рівня легітимності як публічної влади в цілому, так і тих нових політичних інститутів, без яких неможливий нормальний розвиток демократії як політичного режиму. Паралельно з цим, дослідження легітимності влади дозволяє висвітлити такі два принципові та актуальні для сучасної України процеси: легітимація та делегітимація публічної влади. Окреслені вище аспекти теоретичної і практичної актуальності проблематики дисертаційної роботи зумовили вибір теми та визначили основний напрям наукового пошуку.

Ступінь наукової розробки проблеми. Формування класичної теорії легітимності сьогодні міцно пов'язано з розробкою теорії легітимних типів панування М. Вебера. Утім, поступово ця класична теорія зазнавала у працях зарубіжних дослідників суттєвих змін та вдосконалень. Серед іноземних досліджень проблеми легітимності державної влади слід назвати такі імена: Д. Істон, К. Поппер, С. М. Ліпсет, П. Шаран, А. Лейтгхарт, Г. Алмонд, Ж.-Л. Шабо, Ю. Габермас, К. Оффе, Р. Роуз, Е. Кінг. Паралельно з цим проблематика легітимності часто ставала предметом уваги в контексті політологічних досліджень теорії демократії, демократичних процесів. У цьому плані не можна обійти увагою такі імена як: Р. Даль, С. Гантінгтон, Д. Ептер, Д. Койл, У. Мітчел, Л. Даймонд, Б. Пауел, Дж. Сарторі, Е. Шілз, Т. Крістіано, М. Крозьє, Б. Дженнінгс, Г. Маркс, М. Кінгвелл, Т.

Бріджес та інші. Серед вітчизняних авторів можна виділити формування двох напрямів дослідження проблеми легітимності державної влади. З одного боку, це загальнотеоретичні роботи, що містять в собі розробку питань легітимності державної влади (О. Скрипнюк, В. Горбатенко, В. Андрущенко, В. Мадіссон, В. Ребало, М. Томенко, І. Дзюбо, О. Салтовський, А. Колодій, І. Стулова, А. Сіленко, Е. Мамонтова, Ф. Рудич, В. Корнієнко, Ф. Кирилюк, І. Кресіна, Є. Прегуда, І. Гладуняк, А. Волинський та інші). З іншого боку, це праці, в яких поняття легітимності аналізується безпосередньо в філософському, соціологічному та політологічному аспектах (М. Тур, С. Пролєєв, С. Рябов). У цьому сенсі безпосередньо проблематика легітимності державної влади в суто політологічному аспекті досліджувалась лише у працях С. Рябова. Російські дослідники присвятили значно більше уваги проблемі легітимності державної влади. Адже поняття легітимності в контексті аналізу процесів політико-правового розвитку ставало предметом безпосереднього дослідження у працях М. Мостовюка, О. Нечаєва, Є. Борзунової, С. Єлисеєва, А. Діброва, В. Ачкасова, С. Ланцова.

Аналізуючи стан наукової розробки теми, не можна обійти увагою появу останнім часом в Україні дисертаційних досліджень О. Гребіневич, О. Дащаківської, О. Середи, В. Фадеєва, М. Ніколко, В. Нечипоренка, В. Набруска, які були виконані в галузі соціології, філософії та політології і мали своїм предметом чи проблему легітимності в цілому, чи дотичні до неї теми. Однак, незважаючи на значну кількість матеріалу, слід наголосити, що сьогодні об'єктивно відчувається брак досліджень, присвячених легітимності влади. До того ж проблема висвітлення зв'язку між легітимністю влади та політичною стабільністю суспільства ще не ставала предметом спеціальної уваги вітчизняних політологів.

'Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана в межах загальної програми науково-дослідної роботи Національного університету «Острозька Академія» в галузі політико-правових дисциплін і відповідає темі «Права людини: досвід комплексного аналізу» (номер державної реєстрації 2201020). Разом з тим, проблематика дисертаційної роботи та її безпосередня тема узгоджуються з визначеними комплексною цільовою програмою «Розвиток демократичних процесів у правовій державі» основними напрямками політико-правових досліджень в Україні.

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційної роботи є вивчення змісту поняття легітимності влади на основі критичного аналізу існуючих в сучасній політичній теорії підходів та розкриття зв'язку легітимності публічної влади з політичною стабільністю суспільства. Досягнення сформульованої вище мети дослідження, потребувало вирішення таких дослідницьких **завдань**:

проаналізувати теоретико-методологічні основи дослідження легітимності влади, охарактеризувати джерельну базу дослідження, надати визначення основним теоретичним поняттям, що застосовуються в процесі аналізу дисертаційної теми, дослідити процес становлення та розвитку ідеї легітимності влади в історії політико-правової думки, виділити основні теоретичні складові цієї ідеї, обґрунтувати її зв'язок з ідеями «справедливості», «загального блага», «прав людини»;

- охарактеризувати підвалини класичної теорії легітимності М. Вебера, здійснити критичний аналіз веберівської типології легітимних типів панування, продемонструвати напрями трансформацій класичної теорії легітимності в її сучасних науково-теоретичних інтерпретаціях;

- надати порівняльний аналіз поняття легітимності і легальності публічної влади, обґрунтувати їх взаємозв'язок в умовах демократичних політичних режимів;

- запропонувати та обґрунтувати теоретичну модель співвідношення легітимності і політичної стабільності;

- дослідити специфіку легітимації влади в процесі забезпечення політичної стабільності сучасної України;

- узагальнити основні причини та наслідки виникнення феномену «кризи легітимності» як одного з чинників дестабілізації політичної системи, визначити поняття «делегітимації влади»;

- виявити та дослідити механізми легітимації публічної влади в правовій демократичній державі, а також стан їх забезпечення в сучасній Україні;

- обґрунтувати роль громадянського суспільства як основного суб'єкта легітимації влади.

Об'єкт дослідження є легітимність влади як фактор політичної стабільності суспільства, а також процеси її легітимації та делегітимації.

Предметом дослідження є специфічні властивості легітимації влади в умовах політичної модернізації в контексті забезпечення політичної стабільності в суспільстві.

Методи дослідження. Специфіка та складність об'єкту дослідження зумовили необхідність застосування широкого спектру загальнотеоретичних та спеціально-політологічних методів. Загальна орієнтація на забезпечення таких принципів наукового аналізу як об'єктивність, всебічність, неупередженість, послідовність, обґрунтованість вихідних гіпотез дослідження, несуперечність окремих частин роботи стала причиною ретельної розробки методологічної бази дисертації. Серед загальнонаукових методів дослідження маємо назвати в першу чергу логічний метод (він дозволив виділити основні логічні елементи та смислові складові висвітлених нами понять, що стало основою формулювання авторських визначень), історичний метод (за допомогою нього нами були запропоновано модель історичного розвитку ідеї легітимності починаючи від доби античності і закінчуючи ХХ століттям, виділено її основні властивості та ознаки), компаративний метод (спираючись на нього в роботі було представлено порівняння різних теоретико-методологічних підходів до визначення поняття легітимності, а також різних моделей обґрунтування його зв'язку з політичною стабільністю суспільства), критичний метод (дозволив виділити вразливі для критичної аргументації сторони окремих теорій легітимності та легітимації, запропонувати альтернативні вирішення проблем, які виникають при побудові загальної теорії легітимності державної влади), діалектичний метод (він дозволив виділити внутрішні суперечності процесу легітимації державної влади та продемонструвати єдність різних рівнів та елементів легітимаційного процесу). Серед спеціальних наукових методів застосованих в процесі аналізу слід виділити: метод структурно-функціонального аналізу, системний метод, психологічний та соціологічний методи (які дозволили

виділити психологічну та соціологічну складові в процесі легітимації державної влади), діяльнісний метод, методи інституційного та процесуального аналізу політичних явищ.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація є першим в Україні дослідженням, в якому комплексно розглядаються проблеми легітимності та легітимації влади в контексті їх впливу на політичну стабільність суспільства, а також висвітлюється їх значення в процесі політичної модернізації.

Здійснення дисертаційного дослідження дало змогу одержати такі результати, що мають наукову новизну:

Уперше:

- Доведено, що в основі історичного політико-правового генезису ідеї легітимності від античності до XX століття лежав не лише аналіз загальних процесів функціонування публічної влади, але й постійне намагання зробити публічну владу предметом аналізу з погляду таких критеріїв, як її справедливість, доцільність, відповідність дій державної влади вимогам загального блага, правовий характер державної влади. Було обґрунтовано, що внаслідок розвитку правової науки, поняття легітимності дедалі більше пов'язувалось з ідеєю правового характеру формування державної влади, що дозволило суттєво зблизити поняття легальності та легітимності і продемонструвати необхідність конституційно-правової організації держави і державної влади;

- Досліджено теоретичну основу співвідношення рівня легітимності влади з політичною стабільністю, обґрунтовано, що ознака легітимності влади постає одночасно і як необхідна умова, і як одна з ознак стану політичної стабільності. В ході критичного аналізу теорії С. М. Ліпсета було запропоновано авторські моделі опису процесів трансформації політичних режимів в умовах зміни таких показників, як легітимність та ефективність публічної влади. Це дозволило зробити висновок не лише про існування загального зв'язку між легітимністю влади та політичною стабільністю суспільства, але й про об'єктивну можливість формалізації цього зв'язку у вигляді певних закономірностей розвитку політичної системи;

- Обґрунтована авторська дефініція легітимності, відповідно до якої легітимність влади становить собою специфічний, динамічно змінюваний та соціально значущий в нормований порядок взаємовідносин між владою і суспільством (громадянами), який ґрунтується на визнанні громадянами чинного порядку конституювання та функціонування влади справедливим, належним, доцільним, що зумовлюється як раціональними, так і афективно-емоційними причинами і має своїм результатом готовність громадян діяти відповідно до існуючої моделі панування.

З нових позицій:

- Досліджено вплив теорії природного права на розвиток ідеї легітимності публічної влади. Доведено, що саме її було покладено в основу процедури оцінки публічної влади, а також відповідності продукованих нею законів загальним вимогам справедливості та суспільного блага. Це дозволило сформулювати теоретичну основу для обґрунтування моделі раціональної легітимації

публічної влади, коли вона тлумачиться як процес раціональної оцінки відповідності дій держави тим цілям, які вона повинна реалізовувати як «уособлення розуму»;

- Критично переосмислена класична теорія легітимних типів панування М. Вебера. Обґрунтовано, що в ХХ столітті класичну теорію легітимності було суттєво збагачено за рахунок виділення і в ній різних рівнів (ідеологічний, структурний та персональний), специфічних типів характеру легітимності (демократична і технічна легітимність), а також можливих аспектів її аналізу (стосовно політичних режимів в цілому та по відношенню до конкретних політичних інститутів). Це дозволило зробити висновок про об'єктивний процес змістовної адаптації класичної теорії легітимності до нового рівня розвитку політичної науки, а також тих вимог, які постають в процесі дослідження сучасних політичних інститутів та процесів;

- Охарактеризовано роль легальності влади як одного з важливих елементів легітимності, який за умови демократичних політичних режимів, входить у зміст поняття легітимності публічної влади. На основі цього було зроблено висновок, що легітимність публічної влади зазнає негативного впливу, якщо держава або її окремі органи порушують принцип законності. Формалізація цього процесу дозволила представити його завдяки формулі: $f(x) = 1/Z$ (де «x» - рівень легітимності публічної влади, а «z» - ступінь «деуніверсалізації» закону). Це означає, що будь-яка спроба деуніверсалізації сили закону спричиняє чи безпосереднє зниження рівня легітимності влади, чи, разом з іншими факторами, створює підвалини для делегітимізації публічної влади в майбутньому;

- Досліджено процес делегітимації влади, який відповідно до запропонованого авторського визначення становить складний об'єктивний політичний процес, коли внаслідок дії, або бездіяльності органів державної влади, а також через відторгнення пропагованих ними цілей державної політики, ці органи державної влади сприймаються в суспільстві як такі, чиї дії не відповідають суспільним інтересам, а спосіб їхнього існування входить у суперечність з тими функціями, які вони повинні реалізовувати відповідного до свого конституційного статусу та покладених на них суспільством завдань;

Набули подальшого розвитку:

- Дослідження взаємозв'язку між процесом політичної модернізації та підвищення рівня раціональної складової в процесі легітимації публічної влади. Було обґрунтовано, що формування раціонально легітимної влади дозволяє стабілізувати й прискорити процес політичної модернізації, оскільки наявність чіткого усвідомлення суспільством тих актуальних завдань, що стоять перед системою державного управління, дозволяє громадянам брати більш активну участь в політичному житті та робити свій внесок в утвердження демократичного політичного режиму.

Практичне значення одержаних результатів. Викладені в дисертації положення та узагальнення в частині аналізу легітимності влади як одного з основних факторів політичної стабільності суспільства можуть бути використані: а) у навчальному процесі та науково-дослідній сфері при викладанні курсів з теорії політичних інститутів та процесів, історії політичної правової думки та ряду спецкурсів з проблем легітимності державної влади та специфіки її функціонування в умовах

політичної модернізації; запропонований в роботі матеріал може стати корисним при написанні підручників, посібників, підготовці навчально-методичних програм та навчально-методичних комплексів з політології; представлені в роботі висновки можуть стати підґрунтям для подальших наукових досліджень проблем функціонування та розвитку публічної влади в сучасній Україні; б) в процесі підвищення рівня обізнаності громадян щодо проблем легітимності влади та формування сучасної розвиненої політичної культури, яка властива демократичним політичним системам; в) в розробці науково-практичних програм розвитку політичної системи України, які б враховували не лише галузевий характер державної політики, але й пропонували вирішення загальних проблем формування та забезпечення високого рівня легітимності державної влади та основних політичних інститутів; г) в практичних дослідженнях процесів легітимації та делегітимації влади, а також тих наслідків, які ці процеси мають на політичну систему України в цілому.

Апробація результатів дослідження. За матеріалами дисертаційної роботи автором було підготовлено виступи для участі в наукових та науково-практичних конференціях: «Трансформація політики в право: різні традиції та досвід» (Київ - Харків, 2005), «Від громадянського суспільства - до правової держави» (Харків, 2006), «Верховенство права у процесі державотворення та захисту прав людини в Україні» (Острог, 2007 - 2008), «Демократія та право: проблеми взаємовпливу і взаємозалежності» (Київ, 2007), «Громадянське суспільство в Україні: проблеми забезпечення правотворчої діяльності» (Київ, 2008). За результатами опрацювання дисертаційного матеріалу протягом 2006 та 2007 років автор брав участь у двох «круглих столах» на теми: «Перспективи розвитку політичної системи сучасної України» та «Розвиток громадянського суспільства і демократизація державної влади». Окремі результати дисертаційної роботи було представлено автором у формі спеціальної тематичної доповіді на науковому семінарі «Політико-правові проблеми зміцнення демократії в Україні» (Острог, 2007).

Публікації. Результати дисертаційного пошуку викладені автором у шести статтях, три з яких видані у фахових виданнях, що входять до переліку наукових видань, затвердженого ВАК України. Окремі важливі для дисертації концептуальні положення викладались також автором під час участі в конференціях і були видані друком як тези за матеріалами зазначених науково-практичних конференцій.

Структура дисертаційної роботи зумовлена логікою дослідження, що впливає з поставленої мети та основних завдань. Робота складається зі вступу, двох розділів (8 підрозділів) із висновками до кожного розділу, загальних висновків та списку використаних джерел. Текст дисертації викладено на 183 сторінках. Список використаних джерел включає 311 найменувань і складає 24 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовується актуальність теми дослідження, формулюється мета й завдання роботи, об'єкт і предмет дослідження, визначаються методи й наукова новизна дисертації, теоретичне і практичне значення дослідження, наводяться дані про публікації та апробацію результатів наукового пошуку.

Перший розділ «Теоретико-методологічні основи дослідження легітимності влади» присвячено аналізу легітимності влади як одного з провідних факторів політичної стабільності в суспільстві. У ньому розкриваються теоретико-методологічні основи дослідження легітимності влади та формулюється авторське визначення цього поняття, для того, щоб в ході подальшого аналізу можна було експлікувати його зв'язок з політичною стабільністю суспільства. Для цього послідовно розв'язуються такі завдання: а) надається аналіз ідеї легітимності влади в історії політичної і правової думки; б) проводиться ретельне дослідження класичної (веберівської) теорії легітимних типів панування та її сучасних інтерпретацій, а також надається критична характеристика альтернативних теорій легітимності, які були запропоновані в ХХ столітті. У першому розділі надається також порівняльний аналіз змісту та взаємозв'язку понять легітимності та легальності. В ході розв'язання цього завдання обґрунтовується положення про необхідний характер зв'язку між легальністю та легітимністю публічної влади в умовах демократичних політичних режимів. На основі цього в першому розділі дисертації обґрунтовуються теоретико-методологічні засади взаємовідношення легітимності влади та політичної стабільності.

У **підрозділі 1. 1 «Ідея легітимності публічної влади в історії політичної і правової думки»** доводиться, що, починаючи від ранніх часів формування політичної і правової думки в добу античності, в процесі аналізу специфіки існування та функціонування публічної влади, в обіг було введено такі поняття, як «справедливість», «справедливий закон», «загальне благо», «законна влада», які пізніше тлумачитимуться як невід'ємні складові поняття легітимності влади. Ще в свою докласичну, а пізніше - в класичну та елліністичну добу, давньогрецька та давньоримська політико-правова думка визначила цілий ряд характерних ознак публічної влади, які в своїй сукупності конституюють нині поняття легітимності. До таких ознак слід віднести: а) відповідність державного устрою та практичних дій публічної влади універсальним уявленням про розумне, добре і справедливе; б) наявність справедливих законів, які діють однаковою мірою як для тих, хто править, так і для тих, хто є об'єктом управління; в) наявність спільних цінностей, що визнаються державою і суспільством, основною яких є «загальне благо». Незважаючи на цілий ряд специфічних властивостей, середньовічна політико-правова думка в цілому зберегла ідею легітимності. Більше того, як показник якості дій публічної влади ця ідея була не тільки збережена, але й суттєво розвішена. Зокрема, досліджуючи проблематику природного права, Тома Аквінський спробував визначити, якими саме повинні бути державні закони для того, щоб вони сприймалися людьми як справедливі, незалежно від конкретних політичних, історичних чи соціальних обставин.

У процесі формування політичної і правової науки Нового часу і до кінця XIX століття легітимація публічної влади тлумачилась як процес раціональної оцінки відповідності дій публічної влади тим цілям, які вона повинна реалізовувати як «уособлення розуму». При цьому, незалежно від того, як окремі мислителі ставились до ідеї революційної зміни нелегітимної влади, всі вони визнавали те, що процес делегітимації влади завжди спричиняє кризу не просто конкретної політичної еліти, але й кризу в системі загальних відносин владного панування, оскільки нестача легітимності влади завжди повинна чимось компенсуватись.

У *підрозділі 1. 2 «Класична теорія легітимності та її сучасні інтерпретації»* автор доводить, що, являючи собою важливий предмет політологічних досліджень, проблема легітимності та визначення її типів може бути цілком виправдано віднесена до групи фундаментальних проблем аналізу феноменів влади та панування. За цієї причини набуває граничної теоретико-методологічної ваги формування цілісної теорії, яка б не лише констатувала сам факт легітимності чи нелегітимності влади, але й пояснювала причини, які породжують той чи інший тип легітимного панування, в який спосіб кожен з цих типів впливає на порядок реалізації основних завдань політичної системи на загальне функціонування системи державного управління. Незважаючи на свій «класичний» статус, теорія ідеальних типів легітимного панування М. Вебера до сьогоднішнього дня зберігає свою актуальність і може виступити надійним ґрунтом для побудови сучасних теорій легітимності та моделей легітимації влади. Аналіз проблеми визначення типів легітимного панування в класичній політичній теорії дозволяє внести уточнення не лише в сучасне визначення цього поняття, але й розробити загальну модель кореляції між конкретними типами легітимності та типами політичних режимів, а також рівнем стабільності політичної системи. При цьому визначення загального співвідношення й аналіз специфіки протікання процесів легітимації та делегітимації влади може виступити науковою основою для розробки обґрунтованих прогнозів щодо розвитку тих чи інших політичних систем

У *підрозділі 1. 3 «Поняття легітимності і легальності публічної влади»* обґрунтовується авторське визначення легітимності, відповідно до якого легітимність влади становить собою специфічний, динамічно змінюваний та соціально значущий внормований порядок взаємовідносин між владою і суспільством (громадянами), який ґрунтується на визнанні громадянами чинного порядку конституювання та функціонування влади справедливим, належним, доцільним, що зумовлюється як раціональними, так і афективно-емоційними причинами і має своїм результатом готовність громадян діяти відповідно до існуючої моделі панування.

Досліджуючи співвідношення легальності легітимності, можна вказати принаймні на три типи ситуацій, коли бодай один з цих показників має позитивні властивості: а) легальна та легітимна публічна влада, б) нелегальна і легітимна публічна влада, в) легальна і нелегітимна публічна влада. Означені ситуації стають можливими лише в тому випадку, якщо легальність та легітимність мають відмінні рушійні сили, що зумовлюють процес їх конституювання. Легітимність влади завжди передбачає наявність бодай мінімального рівня консенсусу між суспільством і державою. Основою

цього консенсусу виступає консенсус щодо основних політичних цінностей, який дозволяє визначати громадянам відповідність існуючих в процесі політичного управління інститутів і процедур зазначеним цінностям. На відміну від цього, легальність може існувати й поза подібним консенсусом, ґрунтуючись виключно на інтересах та потребах держави, яка приймає (встановлює) ті чи інші закони.

Таким чином, поняття легальність та легітимність співвідносяться за моделлю часткового співпадіння. Однак, аналізуючи теоретичні виміри проблеми співвідношення легальності та легітимності, не можна розглядати це питання, абстрагуючись від того, з якою саме політичною системою та з яким саме політичним режимом ми маємо справу в тому чи іншому конкретному випадку. Зокрема, якщо йдеться про ті випадки, коли легальна влада має критично низькі показники легітимності, то маються на увазі насамперед недемократичні політичні системи, оскільки лише в них можливе існування системного «розриву» між легальністю та легітимністю. За умов демократичних політичних режимів така ситуація якщо й можлива, то лише в короткотерміновій перспективі, оскільки суспільство завжди має гарантовані правом інституційні можливості змінити нелегітимну владу на легітимну, або принаймні на таку, що заслуговує довіри більшості членів суспільства.

В умовах демократичних політичних режимів легальність та легітимність співвідносяться як часткова та загальна умови існування публічної влади. За демократичного політичного режиму виникнення феномену нелегальної, але легітимної публічної влади є неможливим. Ця неможливість впливає з того, що в умовах демократичної політичної системи той чи інший конкретний закон набуває найвищої юридичної сили не стільки завдяки тому, що він задовольняє певні формальні ознаки, скільки завдяки тому, що відповідає праву як засобу належного і справедливого. Тому легальність є обов'язковою ознакою будь-якої демократичної публічної влади, оскільки в умовах демократії, спираючись на чинне законодавство, громадяни завжди мають гарантоване право змінити владу, яка втратила чи поступово втрачає в очах суспільства свою легітимність.

У підрозділі 1. 4 «Співвідношення легітимності та політичної стабільності: теоретичні аспекти» обґрунтовується положення, що ознака легітимності публічної влади постає одночасно і як необхідна умова, і як одна з ознак стану політичної стабільності. Політична стабільність означає наявність двох необхідних умов. По-перше, якими б не були політичні конфлікти, жоден з них не ставить під сумнів доцільність та необхідність існування ряду невід'ємних від демократичного політичного режиму інститутів - політичних партій, вільних асоціацій, виборів, незалежних ЗМІ, незалежної судової влади, представницького законодавчого органу і т.д. По-друге, незалежно від причин виникнення політичного конфлікту та його типу, в політичній системі існують механізми розв'язання подібних конфліктів не шляхом знищення однієї зі сторін конфлікту, а шляхом пошуку не тільки легального, але й легітимного рішення.

Відповідно до сформульованої С. М. Ліпсетом моделі, політична стабільність є результатом оцінки двох процесів. Першим з них є оцінка ефективності публічної влади. Під ефективністю

маються на увазі реальні дії публічної влади, а також ті засоби, якими вона здатна реалізувати покладені на неї функції. Іншим процесом є легітимація. Її сенс полягає в тому, що публічна влада повинна бути здатною породжувати та підтримувати віру в те, що існуючі політичні інститути є найбільш адекватними для кожної конкретної політичної системи. Незважаючи на те, що формально С. М. Ліпсет говорить про два аспекти політичної стабільності, насправді вони є тісно пов'язаними. Адже в процесі легітимації досить часто лежать не лише емоційні, але й раціональні мотиви. В цьому плані, спираючись на показник ефективності публічної влади, громадяни мають можливість скласти цілісне уявлення про публічну владу й оцінювати її, не лише спираючись на власні переконання (наприклад, на основі власних симпатій одній чи іншій формі правління), але й з огляду на те, наскільки ефективними та відповідними суспільним інтересам виявились ті чи інші політичні інститути. Таким чином, в ході критичного аналізу теорії С. М. Ліпсета, було запропоновано авторські моделі опису процесів трансформації політичних режимів в умовах зміни таких показників, як легітимність та ефективність публічної влади.

Наприкінці першого розділу дисертації підводяться проміжні результати дослідження.

Другий розділ «Легітимація влади в контексті забезпечення політичної стабільності сучасної України» надає аналіз фактору легітимності влади та процесів її легітимації в контексті забезпечення політичної стабільності сучасної України. Автором досліджується специфіка легітимаційних процесів в умовах модернізації політичної системи, вплив рівня легітимності на успішність та ефективність політичної модернізації, причини і характер протікання тих процесів, які зменшують рівень легітимності влади, сприяють підвищенню рівня соціального розчарування, політичної апатії та політичної репресивності. Особлива увага приділяється визначенню сутності таких явищ, як «криза легітимності» і «делегітимація». Доводиться, що єдиним шляхом протидії делегітимації влади є налагодження функціонування механізмів її легітимації, які є властивими для правової і демократичної держави, а також забезпечення розвитку громадянського суспільства як основного суб'єкта легітимації влади в умовах формування демократичної, правової держави в Україні.

У *підрозділі 2.1 «Проблема легітимності публічної влади в умовах політичної модернізації»* автор доводить, що підтримання й забезпечення легітимності влади процесуально відбувається в змінюваному соціальному середовищі, яке, виступаючи одним з елементів системи політичного управління, здатне оцінювати як методи і цілі політичного управління, так і його конкретні результати. Внаслідок цього процес легітимації публічної влади включається не лише суто емоційно-ірраціональний момент (коли легітимність засновується виключно на вірі, що не підтверджується будь-якими раціональними мотивами), але й його раціональна складова. Це означає, що показник рівня легітимності публічної влади не є суто випадковою величиною, яка коливається разом із емоційними вподобаннями суспільства. Легітимність конститується також і на раціональному рівні. У зв'язку з цим віра в справедливість та належність публічної влади суттєво посилюється знанням про її справедливість і належність. У цьому контексті процес легітимації влади в ході

тривалої політичної модернізації в Україні виявляє свій глибинний взаємозв'язок із загальним процесом раціоналізації політичного управління.

Кожна складова процесу раціоналізації політичного управління (формування інститутів та механізмів взаємозв'язку між державою і громадянським суспільством, забезпечення прозорості та публічності дій публічної влади, налагодження дієвих механізмів розв'язання політичних конфліктів) має відношення до підтримання легітимності влади. Разом взяті, вони вирішують такі завдання: дозволяють здолати розрив між державою і суспільством, забезпечують політичну участь громадян у формуванні та реалізації державної політики, сприяють поширенню в суспільстві об'єктивної інформації про дії публічної влади та їх результативність, посилюють раціональну мотивацію і політичну активність громадян. Таким чином, кожен з описаних аспектів раціоналізації системи політичного управління сприяє розвитку загального процесу підтримання легітимності влади. Водночас формування раціонально легітимної влади дозволяє стабілізувати й прискорити сам модернізаційний процес, оскільки наявність чіткого усвідомлення суспільством тих актуальних завдань, що стоять перед системою державного управління, дає можливість громадянам брати більш активну участь в політичному житті та робити свій внесок в становлення й утвердження демократичного політичного режиму.

У *підрозділі 2. 2 «Криза легітимності як чинник дестабілізації політичної системи»* вказується, що суттєвою перешкодою забезпечення політичної модернізації є феномен «кризи легітимності», який спричиняється процесом делегітимації влади. Головна небезпека делегітимації влади полягає в дестабілізації як системи державного і політичного управління, так і політичної системи в цілому. Причому, незалежно від конкретних наслідків цього процесу (це можуть бути як революційні зміни, так і поступовий процес реалізації державно-політичних реформ), він завжди спричиняє виникнення розколу між державою і суспільством та ускладнює, а інколи - взагалі унеможлиблює процес політичної комунікації між органами публічної влади і громадянами. Це, в свою чергу, практично робить неможливим успішне завершення політичної модернізації, оскільки в основі модернізаційного дискурсу завжди лежить ідея комунікативного зв'язку між владою та суспільством, які спільно діють для досягнення такої мети, як формування демократичної політичної системи.

Кожна з виділених та досліджених у другому підрозділі дисертації причин делегітимації влади може бути нейтралізована завдяки швидкому та обґрунтованому застосуванню заходів політичного, правового, соціально-економічного характеру. Утім, реальна та ефективна протидія делегітимації влади стає можливою тільки тоді, коли вона, по-перше, реально, усвідомила всю небезпеку делегітимації як процесу, а, по-друге, має достатню політичну волю для того, щоб цій делегітимації протидіяти. Як доводить сучасний вітчизняний політичний розвиток, жодна з цих ознак сьогодні не спостерігається на рівні публічної влади. Внаслідок цього на державному рівні досі не вжито практично будь-яких спроб ефективної протидії процесу делегітимації влади, що триває нині. Можна констатувати відсутність будь-якої загальної державної програми заходів, мір, спрямованих на

формування позитивного образу держави в очах населення і протидії делегітимації влади. Все це не лише посилює розкол політичної системи, коли держава й суспільство діють майже в повністю автономному режимі держави без суспільства й суспільства без держави, але ставить під загрозу перспективи завершення демократизаційних процесів в Україні.

У *підрозділі 2.3 «Механізми легітимації публічної влади в правовій демократичній державі»* обґрунтовується положення, що процес легітимації публічної влади в умовах демократичних політичних систем тісно пов'язаний із політичною участю громадян, їх організацій. Причому, розширення соціальної бази політичної участі дозволяє твердити й про паралельне поглиблення процесів легітимації влади, коли ця влада вже не просто утримує той чи інший рівень власної легітимності, але й постійно підтверджує його через надання громадянам різноманітних можливостей артикулювати свою позицію, в тому числі й в імперативній формі, завдяки інституційним формам безпосередньої демократії щодо належності, адекватності та ефективності дій органів публічної влади. Роль політичної участі в процесі легітимації публічної влади дозволяє охарактеризувати її як основний механізм, завдяки якому ця легітимація здійснюється в процесі демократичного політичного управління. Якраз, саме через різноманітні форми політичної участі (це може бути активна або пасивна політична участь, конвенційна або неконвенційна, інституціоналізована або неінституціоналізована, протестна або сиппортативна) суспільство отримує змогу чітко зафіксувати, чи вважає воно чинний владний порядок таким, в якому громадяни добровільно беруть на себе обов'язок підтримувати існуючий політичний режим, сприяти реалізації державної політики. При цьому, «добровільність» підпорядкування публічній владі означає, що ця влада та встановлені нею норми й інститути, сприймаються громадянами як справедливі, правильні, належні та ефективні

У *підрозділі 2.4 «Громадянське суспільство як суб'єкт легітимації влади»* досліджується політичний статус громадянського суспільства як суб'єкта легітимації влади. Доводиться необхідність трансформації вихідної формули легітимаційного процесу «суспільство - держава» на формулу «громадянин - об'єднання громадян - громадянське суспільство - органи державної влади (посадові особи) - держава», оскільки важливим завданням сучасної політичної науки є не лише фіксація певного рівня легітимності влади, як він визначається суспільством, але й аналіз тих процесів, завдяки яким те чи інше сприйняття публічної влади формується на загальносуспільному рівні. У цьому плані в умовах демократичних політичних режимів основним суб'єктом легітимації влади виступає саме громадянське суспільство, що утворюється політично активними громадянами, які є носіями специфічної політичної культури й здатні до раціональної оцінки відповідності публічної та її діяльності тим загальносуспільним цінностям, які відбивають уявлення про належність, справедливість та доцільність публічної влади, а також її основних інститутів.

Лише в просторі відкритої взаємодії стає можливим продуктивний діалог між державою та громадянським суспільством, коли перша готова чітко сформулювати основні суспільні проблеми та способи їх вирішення, а громадянське суспільство здатне оцінювати дії публічної влади, виходячи з

визначення співвідношення цілей державної політики та конкретних результатів. Зазначений діалог між громадянським суспільством та державою є тією умовою, яка дозволяє громадянському суспільству як суб'єкту легітимації об'єктивно визначити рівень легітимності влади. При цьому, необхідність існування громадянського суспільства пояснюється тим, що в умовах демократичної легітимації необхідне не просто будь-яке суспільство, яке здатне в той чи інший спосіб оцінити публічну владу та її дії, але таке суспільство, яке спроможне до рефлексії тих засад та причин, які викликали те чи інше рішення щодо рівня легітимності чи нелегітимності влади. Тобто, в умовах демократичних політичних систем, з позиції підтримання політичної стабільності, важливим чинником є здатність суспільства в раціональних термінах визначити причини та основні стимули рішення щодо легітимності чи не легітимності влади. Якщо це рішення ґрунтується виключно на емоційно-афективній основі, тоді воно може гарантувати лише відносну та тимчасову політичну стабільність. Таким чином, можна твердити про існування зв'язку не лише між легітимністю влади та політичною стабільністю, але й між цими двома показниками та рівнем розвитку громадянського суспільства.

Наприкінці другого розділу дисертації надаються висновки до нього.

У **висновках** репрезентовано теоретичні підсумки роботи, які в узагальненому вигляді відображають мету, завдання і новизну дослідження:

- Звернення до історико-політологічних та історико-правових джерел розвитку ідеї легітимності в європейській політико-правовій традиції дозволяє твердити про її глибоку вкоріненість та її зв'язок з розвитком як політичних, так і правових поглядів мислителів, починаючи від античності, і закінчуючи серединою XIX століття. У процесі генези політико-правової думки було чітко визначено ряд фундаментальних властивостей, які повинні характеризувати публічну владу і які в своїй сукупності утворюють поняття «легітимної влади». До цих властивостей слід віднести такі: а) відповідність державного устрою та практичних дій публічної влади універсальним уявленням про розумне, добре й справедливе; б) наявність справедливих законів, які діють однаковою як для тих, хто править, так і для тих, хто є об'єктом управління; в) наявність спільних цінностей, що визнаються державою і суспільством, а основною цінністю є «загальне благо». Внаслідок розвитку правової науки, поняття легітимності дедалі більше пов'язувалось з ідеєю правового характеру формування публічної влади та реалізації її основних функцій, що дозволило зблизити поняття легальності та легітимності і продемонструвати необхідність конституційно-правової організації держави як обов'язкової умови легітимації влади.

- Важливою ідеєю, яка в процесі розвитку політико-правової думки постійно асоціювалась з поняттям легітимності влади, виступила ідея природного права. Її було покладено в основу процедури оцінки публічної влади, а також відповідності продукованих нею законів загальним вимогам справедливості та суспільного блага. Це дозволило сформулювати теоретичну основу для обґрунтування моделі раціональної легітимації влади, а також розробити теоретичні основи аналізу процесів делегітимації влади. При цьому одним з вирішальних аргументів на користь зміни

нелегітимної влади виступав аргумент «дестабілізації політичних відносин», що дозволяє твердити про наявність серйозної історичної перспективи у проблемі взаємозв'язку між легітимністю влади та політичною стабільністю в державі.

- Свого остаточного оформлення у вигляді цілісної наукової теорії ідея легітимності набула в дослідженнях М. Вебера. Розроблена М. Вебером модель визначення типів легітимного панування дозволила чітко окреслити теоретичний зміст цього поняття і розробити загальну концептуальну схему кореляції між конкретними типами легітимності та типами політичних режимів, а також рівнем стабільності політичної системи. Розробки М. Вебера активно застосовувались в процесі роботи над загальною теорією політичних систем (Д. Істон, Г. Алмонд, С. М. Ліпсет, П. Шаран, А. Лейпхарт, Е. Шілз, Л. Даймонд, К. Еванс, Д. Ептер, Д. Кошт, У. Мітчел та ін.). В ХХ столітті класичну теорію легітимності було суттєво збагачено за рахунок виділення в ній різних рівнів та типів легітимності.

- Легітимність влади являє собою специфічний, динамічно змінюваний та соціально значущий внормований порядок взаємовідносин між владою і суспільством (громадянами), який ґрунтується на визнанні громадянами чинного порядку конституювання та функціонування влади справедливим, належним, доцільним, що зумовлюється як раціональними, так і афективно-емоційними причинами і має своїм результатом готовність громадян діяти відповідно до існуючої моделі панування. Натомість легальність є одним з важливих елементів легітимності, який за умови демократичних політичних режимів, входить у зміст поняття легітимності влади. Легітимність влади зазнає негативного впливу, якщо держава або її окремі органи порушують принцип законності. Формалізуючи цей процес, його можна представити таким чином: $f(x) = 1 / Z$ (де «x» - рівень легітимності влади, а «z» - ступінь «деуніверсалізації» закону). Це означає, що будь-яка спроба деуніверсалізації сили закону спричиняє чи безпосереднє зниження рівня легітимності влади, чи, разом з іншими факторами, створює підвалини для делегітимізації влади в майбутньому.

- Ознака легітимності влади постає одночасно і як необхідна умова і як одна з ознак стану політичної стабільності. Запропоновано авторські моделі опису процесів трансформації політичних режимів в умовах зміни таких показників як легітимність та ефективність публічної влади. Модель політичної дестабілізації, що тягне за собою недемократичну трансформацію політичного режиму було запропоновано описувати формулою: $f(\text{DEM}) \rightarrow 1/(\text{leg}) + 1/(\text{ef}) \rightarrow f(\text{AUT}) \vee f(\text{TOT})$, де $f(\text{DEM}, \text{AUT}, \text{TOT})$ - визначає тип політичного режиму (демократичний, авторитарний, тоталітарний), а $1/(\text{leg})$ та $1/(\text{ef})$ - зменшення рівня легітимності (leg) та ефективності (ef) публічної влади. Модель політичної дестабілізації, яка спричиняє зміну в межах демократичного типу політичного режиму, описується формулою: $f(\text{DEM}-1) \rightarrow 1/(\text{leg}) + 1/(\text{ef}) \rightarrow f(\text{DEM}-2)$. І модель зміни рівня легітимності (її зменшення чи збільшення), яка не порушує політичної стабільності, описується формулою: $f(\text{DEM}) \rightarrow (1/(\text{leg}) + 1/(\text{ef}) + (\text{leg})^n + (\text{ef})^n) \rightarrow f(\text{DEM})$. Це дозволяє зробити висновок про об'єктивну можливість формалізації зв'язку між легітимністю влади та політичною стабільністю суспільства.

- Делегітимація влади являє собою складний об'єктивний політичний процес, коли внаслідок дії, або бездіяльності органів державної влади, а також через відторгнення пропагованих ними цілей державної політики, ці органи влади сприймаються в суспільстві як такі, чиї дії не відповідають суспільним інтересам, а спосіб їхнього існування вступає у суперечність з тими функціями, які вони повинні реалізовувати відповідно до свого конституційного статусу та покладених на них суспільством завдань. Набуваючи ознак незворотності, цей процес тягне за собою зміну найбільш фундаментальних рівнів існування та функціонування держави. Головна небезпека делегітимації влади полягає в дестабілізації як системи державного і політичного управління, так і політичної системи в цілому.

- Існує необхідність теоретико-методологічного уточнення вихідної формули легітимаційного процесу «суспільство - держава». Її фіксація в розгорнутій формі виглядає таким чином: «громадянин - об'єднання громадян - громадянське суспільство - органи державної влади (посадові особи) - держава». За цієї причини, в умовах демократичних політичних режимів основним суб'єктом легітимації влади виступає саме громадянське суспільство, яке утворюється політично активними громадянами. Причому, самі ці громадяни є носіями специфічної політичної культури демократичного типу (Г. Алмонд) й здатні до раціональної оцінки відповідності діяльності держави тим загальносуспільним цінностям, які відображають уявлення про належність, справедливість та доцільність публічної влади, а також її основних інститутів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Волинець В.В. Проблема визначення типів легітимного панування в класичній політичній теорії // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. - К.: Ін-т держави і права ім.В.М.Корецького НАН України, 2007. - Випуск 37. - С. 694-702.

2. Волинець В. В. Підтримання легітимності державної влади в контексті процесу раціоналізації політичного управління // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. - К.: Ін-т держави і права ім.В.М.Корецького НАН України, 2008. - Випуск 40. - С. 663-672.

3. Волинець В. В. Політична участь як механізм легітимації державної влади // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. - К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2008. - Випуск 41.-С. 723-732.

4. Волинець В.В. О методологических основах государственного управления структурными сдвигами // Економіка та держава: Збірник наукових праць. - К., 2006. - Випуск № 9. - С.43-46.

5. Волинець В.В. Роль громадянського суспільства в процесі легітимації державної влади в Україні // Матеріали ІХ-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції «Верховенство права у процесі державотворення та захисту прав людини в Україні» (Острого, 30-31 травня 2008 р.) - Острого: Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2008. - С.27-29.

6. Волинець В. В. Легітимність державної влади як основа її стабільності і демократизму //«Демократія та право: проблеми взаємовпливу і взаємозалежності» (Київ, 26 жовтня 2007 р.) - Харків: «Право», 2008. -С.219-222.

7. Волинець В. В. Технологические компоненты структурной политики и управление ими // Актуальні проблеми економіки: Збірник наукових праць. -К., 2006. - Випуск № 8(62). - С.33-43.

8. Волинець В. В. Шляхи удосконалення галузевої структури економіки України // Економіка та держава: Збірник наукових праць. - К., 2006. - Випуск №8. - С.32-35.

АНОТАЦІЯ

Волинець В. В. Легітимність влади як фактор політичної стабільності суспільства. - Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.02 - політичні інститути та процеси. - Одеська національна юридична академія, Одеса, 2008.

Дисертація є цілісним політологічним дослідженням, в якому розглядаються проблеми легітимності влади в контексті їх впливу на політичну стабільність суспільства, а також висвітлюється їх значення в процесі політичної модернізації. В роботі розкриваються теоретико-методологічні основи аналізу легітимності влади та формулюється авторське визначення цього поняття, надається порівняльний аналіз змісту та взаємозв'язку понять легітимності та легальності влади, обґрунтовується положення про необхідний характер зв'язку між легальністю та легітимністю публічної влади в умовах демократичних політичних режимів. Автором досліджується специфіка легітимаційних процесів в ході модернізації політичної системи, вплив рівня легітимності на політичну модернізацію, причини виникнення таких явищ, як «криза легітимності» і «делегітимація». Доводиться, що основним засобом забезпечення політичної стабільності в умовах політичної модернізації є налагодження функціонування демократичних механізмів легітимації влади, а також забезпечення розвитку громадянського суспільства як основного суб'єкта її легітимації.

Ключові слова: легітимність, легальність, публічна влада, політична стабільність, політична система, делегітимація, демократія, громадянське суспільство.

А Н Н О Т А Ц И Я

Волинець В. В. Легитимность власти как фактор политической стабильности общества. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата политических наук по специальности 23.00.02 - политические институты и процессы. - Одесская национальная юридическая академия, Одесса, 2008.

Диссертация является целостным политологическим исследованием, в котором рассматриваются проблемы легитимности власти в контексте их влияния на политическую стабильность общества, а также анализируется их значение в процессе политической модернизации. В работе раскрываются

теоретико-методологические основания анализа легитимности власти и формулируется авторское определение этого понятия, представлен сравнительный анализ содержания и взаимосвязи понятий легитимности и легальности власти, обосновывается тезис о необходимом характере взаимосвязи между легальностью и легитимностью публичной власти в условиях демократических политических режимов. Автор исследует специфику легитимационных процессов в ходе модернизации политической системы, влияние уровня легитимности на политическую модернизацию, причины возникновения таких явлений как «кризис легитимности» и «делегитимация». В работе обосновывается положение о том, что основными средствами обеспечения политической стабильности в условиях политической модернизации являются содействие функционированию демократических механизмов легитимации власти, а также развитие гражданского общества как основного субъекта ее легитимации.

В теоретическом плане легитимность власти представляет собой специфический, динамично изменяющийся и социально значимый нормативно урегулированный порядок взаимосвязей между властью и обществом (гражданами), который основан на признании гражданами существующего порядка конституирования и функционирования власти справедливым, целесообразным, правильным образом, который определяется как рациональными, так и аффективно-эмоциональными причинами и имеет своим результатом готовность граждан действовать в соответствии с установленной моделью властвования. Легитимность власти снижается при условии нарушения органами государственной власти и местного самоуправления принципа законности. Формализация этого процесса представлена следующей формулой: $D_x = 1 / 2$ (где «х» - уровень легитимности власти, а «г» - степень «деуниверсализации» закона). Это означает, что любая попытка деуниверсализации силы закона имеет своим следствием или непосредственное снижение уровня легитимности власти, или вместе с комплексом иных факторов, создает предпосылки для делегитимации власти в будущем.

Особое внимание в диссертации уделяется процессам делегитимации власти. Автор указывает, что делегитимация власти представляет собою сложный объективный политический процесс, когда в результате действий или бездействия органом государственной власти, а также из-за невосприятости обществом пропагандируемых ими целей государственной политики, эти органы оцениваются в обществе как такие, чьи действия не отвечают общественным интересам, а способ их существования противоречит тем функциям, которые они реализовывать в соответствии со своим конституционным статусом и возложенными на них общественными заданиями. По мере того, как процесс делегитимации приобретает черты необратимости, трансформируются фундаментальные уровни существования и функционирования государства как такового. Основная угроза делегитимации власти состоит в дестабилизации как системы государственного и политического управления, так и политической системы в целом.

Ключевые слова: легитимность, легальность, публичная власть, политическая стабильность, политическая система, делегитимация, демократия, гражданское общество.

S U M M A R Y

Volinets V. V. Legitimacy of authority as a factor of political stability. - Manuscript.

Thesis on obtaining of a scientific degree of Candidate of political sciences in a specialty 23.00.02 - political institutes and processes. - Odessa National Law Academy, Odessa. 2008.

The dissertation is a complete political research, which examines the problems of legitimacy of authority in the context of their influence on political stability, and also analyzes their importance while the political modernization process. Dissertation proposes theoretical and methodological bases in analysis of legitimacy of authority, contains the author's definition of legitimacy concept, presents the comparative analysis of the contents and interrelation of concepts of legitimacy and legality of authority, proves the thesis as to the necessary character of interrelation between legality and legitimacy of public authority in conditions of democratic political systems. The author investigates specificity of legitimation processes while the modernization of political system, the influence of legitimacy on political modernization, the reasons of occurrence of such a phenomena as «crisis of legitimacy») and «delegitimation». It is proved, that the basic means of political stability maintenance during the process of political modernization are: assistance in functioning of democratic mechanisms of authority legitimation, and the rise of a civil society as major subject its legitimation.

Key words: legitimacy, legality, public authority, political stability, political system, delegitimation, democracy, civil society.